

Asia: VN/25987/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hiv-säätiö kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi tartuntatautilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Pidämme olennaisena ja myönteisenä sitä, että hiv säilyy valvottavana tartuntatautina sekä sitä, että hivin tutkimuksen, hoidon sekä hoitoon ja ehkäisyyn määrättyjen lääkkeiden maksuttomuus säilyy ehdotuksessa. On tärkeää, että maksuttomuus kattaa selkeästi hiv-hoidon lisäksi sekä ennaltaehkäisevän prep-lääkityksen että altistuksen jälkeisen estohoidon (pep). Maksuton ja helposti saavutettava ennaltaehkäisy on keskeinen keino uusien hiv-tartuntojen ehkäisyssä ja kansanterveyden edistämisessä.

Hiv-säätiö kiinnittää erityistä huomiota ehdotettuihin muutoksiin viranomaisten välisessä tiedonvaihdossa. Lakiluonnos laajentaa ja sujuvoittaa salassa pidettävien tietojen luovuttamista sekä korostaa tietojen viivytyksetöntä saatavuutta tartuntatautien torjunnan tarpeisiin. Vaikka tiedonvaihdon tehostaminen voi parantaa epidemiologista seurantaa, tartunnanjäljitystä ja hoitoon ohjausta, on välttämätöntä varmistaa, että tiedonsaantioikeudet säilyvät tarkkarajaisina ja perustuvat aidosti välttämättömyyteen.

Hivin osalta väestön luottamus terveydenhuoltoon ja palvelujärjestelmään on keskeinen edellytys testaukseen ja hoitoon hakeutumiselle. Mikäli syntyy kokemus siitä, että yksityiset terveystiedot voivat liikkua laajasti eri viranomaisten välillä, voi tämä heikentää halukkuutta hakeutua hiv-testiin tai osallistua tartunnanjäljitykseen. Tämän vuoksi on tärkeää, että tietojen käsittelyä koskeva sääntely on mahdollisimman täsmällistä, rajattua ja käytännössä luottamusta vahvistavaa.

Esityksessä rikoslain muuttamisesta tartuntataudin leviämiskaavan aiheuttamista koskevaan pykälään tulee olla täsmällinen siten, että sitä ei voida soveltaa koskemaan hiviä. Sääntelyn hiviin tartuntatautina tulee olla täsmällistä ja perustua ajantasaiseen lääketieteelliseen tietoon. Toimivalla hiv-lääkehoidolla oleva henkilö ei tartuta virusta seksin välityksellä, ja tämän lääketieteellisesti todistetun sekä korkeimman oikeuden ratkaisukäytännön hivin tartuttamisesta ja tartunnalle altistamisesta tulee näkyä johdonmukaisesti lain soveltamisessa. Epäselvä tai laaja-alaisesti tulkittava normisto voi lisätä oikeudellista epävarmuutta, millä voi olla kielteisiä vaikutuksia sekä yksilön oikeusturvaan että kansanterveydellisiin tavoitteisiin.

Lisäksi Hiv-säätiö korostaa, että tartuntatautilainsäädännössä on systemaattisesti huomioitava haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien erityistarpeet. Hivin näkökulmasta tämä koskee erityisesti ryhmiä, joilla on muita suurempia haasteita palveluihin pääsyssä sekä luottamuksessa terveydenhuoltoon ja viranomaisiin. Tämä koskee esimerkiksi turvapaikanhakijoita, osaa maahan muuttaneista, paperittomia, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä, vankeja, seksityöntekijöitä ja päihteidenkäyttäjiä.

Näissä väestöryhmissä palveluiden saavutettavuuden heikentyminen, rajoitustoimet tai puutteellinen ja vaikeasti saavutettava viestintä voivat johtaa terveydenhuollon ja siten myös hiv-testauksen viivästymiseen ja hoitoon hakeutumisen estymiseen. Tämän vuoksi haavoittuvuuksien arviointi tulee kytkeä kiinteäksi osaksi kaikkea tartuntatauteihin liittyvää päätöksentekoa, ja samalla on varmistettava, että toimenpiteiden kielteisiä vaikutuksia lievennetään aktiivisesti.

Kokonaisuudessaan tartuntatautilainsäädännön tulee edistää kansanterveyttä siten, että yhdenvertaisuus eri väestöryhmien välillä toteutuu ja luottamus viranomaisten sekä kansalaisten välillä säilyy, sillä luottamus on keskeinen edellytys ehkäisyn, testauksen ja hoidon toteutumiselle.

Vilma Pietilä

Hiv-säätiö / Hivpoint

toiminnanjohtaja

Pietilä Vilma
Hiv-säätiö - Hivpoint